

In the evening the Lyre
On the Concerto bouw
full of wisdom in fine
On the promise of peace
A choir began to sing
Schubert's Erlkönig

Hanneke Eggels

Nieuwsbrief Hanneke Eggels –februari 2020

De kosmos van de dichter

Poëzieweek 2020

masseurs of peace

after amazing battles

with history in conflict

human nature struggles

in her world waving

with predictions

the judges

- masseurs of peace -

compare our lies

from a variety of angles

taking them by surprise

© Hanneke Eggels 2013

Gepubliceerd op de internationale website van de bibliotheek van het Vredespaleis in de Centenary Series Poetry on human rights over de rechters van het Internationale Strafhof is het gedicht tijdloos maar actueel waar 17 rechters zich over de zaak **Myanmar** buigen. (Zie foto)

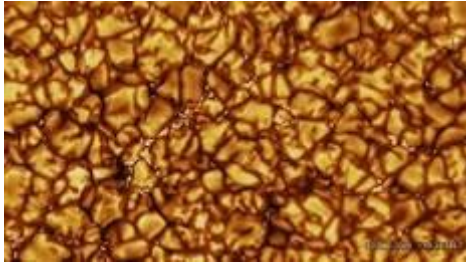

foto van de zon -Zonnetelescoop Hawai – januari 2020

Revue over de mens in tijd en ruimte

De Aarde gezien vanuit de ruimte biedt haar nonchalante bewoners een hartverwarmende relativering van haar sores. De zon blijkt een kolkende gouden energiefabriek, een op-poppende bol popcorn, zo liet een telescoop op Hawai onlangs zien in een verbijsterend gedetailleerde foto. Enige tijd geleden onthulde SpaceX de naam van zijn eerste betalende ruimtetoerist. De Japanner Yusaku Maezawa zal met het nog te bouwen “Starship” in 2023 een rondje rond de maan vliegen. Als medepassagiers kiest hij kunstenaars uit verschillende disciplines van over de hele wereld die “de mensheid” moeten vertegenwoordigen. Reizen door de ruimte wordt als een verlengstuk van het leven op aarde. Door het ruimtetoerisme gaan ook belangrijke levensgebeurtenissen in de ruimte plaatsvinden, trouwen, kinderen krijgen. Een urn van een dierbare de ruimte in sturen, is bijna geen toekomstmuziek.

Dichter en Nobelprijswinnaar **Harry Martinson** (1904-1978) zou met zijn vooruitziende blik bij uitstek passen bij de ruimtereizende kunstenaars. Zijn ‘Aniara’.is ‘een revue over de mensheid in tijd en ruimte’. Opmerkelijk actueel is zijn fysieke situering van deze verhalende gedichtencyclus in 103 strofen over een enorm ruimteschip, gevuld met de mensheid als lading, dat in 1956 de verwoeste aarde ontvlucht om ergens op een ruimte-toendra asiel te vinden na de atoombom op Nagasaki. Voor de dichter is reizen een metafoor bij uitstek voor de vrede, maar Martinsons’ revue over de mensheid is nietsontziend. Dat betekent niet, dat ze zonder tederheid of mededogen is, al ontkomt de lezer niet aan het geresigneerde pessimisme. Martinson spreekt geen oordeel uit, maar bevrijdt ons er ook niet van.

Een exodus als die van ‘Aniara’ is niet nieuw, maar de dimensie die de dichter eraan toevoegt, het ‘ruimtelijk’ inzicht dat we onze eigen daden niet kunnen ontvluchten is naar mijn mening een verbeelding van het existentiële Niets ten tijde van de Koude Oorlog en ook nu actueel. Het Niets, een zwart gat in de ruimte, is inmiddels daadwerkelijk door astronomen gelocaliseerd, gefixeerd en gefotografeerd.

In de uitstekende Zweedse verfilming (2018, zie link) die in het Engels in februari 2019 tijdens het Toronto filmfestival uitkwam,

<https://www.youtube.com/watch?v=3MIIE9R00ik>

schiet de commandant van het ruimteschip de cynische mensenhatende astronoom neer, als zij met

haar noodlotsvoorspelling de naïeve ruimtereizigers in paniek brengt....

De kosmische godin Aniara

Ter gelegenheid van de Poëzieweek brengen wij daarom in Nederland deze Zweedse Nobelprijswinnaar opnieuw onder de aandacht. Harry Martinson kreeg in 1974 de Nobelprijs

“Voor zijn werk, dat de dauwdruppels vangt en de kosmos weerspiegelt”.

De Nobelprijswinnaar Literatuur werkte als een nomade, als zeeman (stoker) op 14 schepen in alle delen van de wereld. Martinsons' debuut als dichter was in 1929. In 1941, kort voordat de Duitsers Denemarken binnenvielen, bezocht hij een atoomlaboratorium, maar zijn existentiële inzicht kreeg pas 10 jaar later een poëtische vorm in een epos in de gedesillusioneerde schaduw van de atoomwolk. Het is zijn verzonden wetenschappelijke taal, de filosofische en voorspellende dichterlijke verbeelding van het lange epische gedicht 'Aniara' die de aandacht van ons *amateurvertalers* al een klein jaar vasthoudt. Sinds mei 2019 werk ik samen met de Zweedse Charlotte om met adviezen van haar echtgenoot Prof. Dr. C.W.M. (Malcolm) Fridlund (Leiden Observatory (Sterrewacht), Universiteit Leiden) fragmenten uit het tot nog toe in Nederland onvertaalde 'Aniara' te vertalen en te introduceren. Harry Martinson is opgenomen in de voortreffelijke bloemlezing 'De Onsterfelijken' van Nobellaureaten Poëzie in de XX eeuw, van uitgeverij P in Leuven (B) die deze dichter in het fonds heeft. Daar maakte ik al summier kennis met hem in 1996 als docent in mijn cursus Nobelprijswinnaars Poëzie.

Doris en Mima in de Goldonda

Het complexe verhaal beweegt zich op verschillende niveaus en speelt zich af op goldonder Aniara, een enorm ruimteschip voor 8.000 emigranten die de verwoeste Aarde ontvluchten naar Mars en Venus. Het schip raakt uit zijn koers om een asteroïde te vermijden en komt onontkoombaar terecht in een eindeloze reis naar het onbereikbare sterrenbeeld De Lier. De verteller is de beheerder van de Mima, de Mimarobe, in een overvloed van op het eerste gezicht een geavanceerd technisch jargon, dat niet meer dan een fantastische geheimzinnigdoenerij schijnt. Bij nader inzien is het virtuoos taalgebruik met zelfbedachte of samengestelde woorden. De verzonden wetenschappelijke taal blijkt te zijn geconstrueerd met aanzienlijk wetenschappelijk inzicht en poëtische vaardigheid, een bloemlezing van versvormen in een briljante taal ver voor de tijd waarin een nieuwe taal nodig was. In de verfilming (zie onder) wordt de verteller verrassend door een vrouw gepersonifieerd.

Harry Martinson - Aniara (1956) - fragment

Vertaling uit het Zweeds: Eggels, Hanneke; Fridlund, Charlotte

1

Mijn eerste ontmoeting met mijn Doris is overbelicht
om het licht zelf helderder te maken.

Maar laat ik simpel vertellen over mijn eerste
en eenvoudige ontmoeting met mijn Doris
die nu een beeld wordt dat ieder zich kan
voorstellen in alle vertrekhallen
die vluchtelingen doorgang geven naar lift-off zones
voor dringende excursies naar de toendra-sferen
van onze tijd, nu de Aarde, vervuild
met giftige straling, wordt voorbereid
op een tijd van rust en quarantaine.

Zij vult kaarten in, haar vijf nageltjes lichtgevend
als gedempte lampen door de schemering van de zaal.
Zij zegt: "Zet je handtekening op deze lijn hier
waar het licht valt van mijn blondheid"

Zij zegt: "U wordt verzocht deze kaart bij de hand te houden
en mocht er gevaar dreigen van het soort dat hier
aangegeven staat op pagina
tweehonderdacht: 'Schokt land en tijd'

dan komt u hier en wat u in uw hoofd hebt
zet u hiernaast.

Het gedeelte van Mars waarheen u het liefste wilt,
de toendra oost of west is afgecheckt.

Een kruik met niet-vervuilde aarde
moet iedereen volgens voorschrift meenemen.

Tenminste 3 kubieke voet (28.31 liter) door mij verzegeld
zal voor iedere reiziger worden afgevinkt.”

Zij kijkt neerbuigend naar mij zoals schoonheid vaak wordt
afgebeeld, rondkijkend naar een volkje dat op en neer klautert
op de trappen naar de vertrekhal,
met krukken die als een paragraaf in de war zijn geraakt.
Op weg naar de nooduitgang ziet zij ze steeds
talrijker verdwijnen naar andere werelden.

De monumentale zothed van leven
is zo voor de hand liggend voor ieder
die jaar in jaar uit jacht gemaakt heeft op een kiertje
dat een sprankje hoop doorlaat
in de hal waar de emigranten paraat
staan telkens als zij een raketsirene horen loeien.

2

De goldonder 1) Aniara sluit, de sirene fluit
voor een veldtoer volgens bekende routine
en dan begint de gyrospinner 2)
de goldonder naar het Zenith licht te slepen,
waar de magnetrino's 3) die van het krachtenveld
de intensiteit opheffen binnenkort level-zero
aangeven en waar de veldsterkte gelost wordt.

En als een gewichtloze reuzenpop
draait Aniara zonder trillen
ongestoord weg van de Aarde.
Een puur routinematige start zonder calamiteiten,
Een normale gyromatische doorbreking van het krachtenveld.
Wie kon voorspellen dat dezelfde vlucht
gedoemd was om een ruimtevlucht zonder weerga te zijn
die ons scheiden moet van Zon en Aarde,
Van Mars en Venus en van Dorisvale 4).

3

Een noodingreep om de Hondo-asteroïde te vermijden
(hierbij uitgeroepen als ontdekt) bracht ons uit de koers.
We kwamen te ver van Mars, raakten uit de baan
en om de velden van Jupiter te ontwijken,
richtten we ons op de bocht van ICE-twaalf 7)
in de buitenste ring van Magdalena's veld,
maar met grote zwermen leoniden 5) geconfronteerd
weken we verder uit naar YKO-negen 7)
In het veld van Sari-zestien 7) gaven we de pogingen op
om om te keren.
Toen we onze koers hielden, spiegelde een ring van rotsblokken
echografisch een beeld van torus

waarvan wij de lege kern ijverig zochten.
We vonden die wel, maar met zulke duizelingwekkende hoeken
dat de doorgang ernaartoe leidde tot een defect
aggregaat van de Saba die hard getroffen was door ruimtestenen
en grote zwermen ruimtegrint.

Toen de ring zich verplaatste en de ruimte was opgeklaard
was er geen terugkeer meer mogelijk,
wij lagen met de punt richting De Lier 8),
noch was enige koerswijziging denkbaar.
Wij lagen in een dode hoek maar tot ons geluk
was het zwaartekrachtstation niet uitgevallen
en de warmte-elementen werkten onbelemmerd
net als het licht.
Van andere apparaten waren sommigen beschadigd
en de minder beschadigde konden worden gemaakt.
Definitief is nu ons onheil.
Maar de Mima 9) zal (hopen we) tot het eind houden.

4

Op die manier sloot het solarsysteem
zijn gewelf van puur kristal
en scheidde de mensen op ruimteschip Aniara
van alle invloed en beloften van de zon.

Aldus overgelaten aan de gruwel van de ruimte
verspreiden wij de roep 'Aniara'
in glasheldere oneindigheid
maar vingen niks op.

Ofschoon ruimtetrillingen getrouw
Aniara's trotse eindrapport
in ruimere kringen, in koepels rondom droegen,
bewoog dat zich door lege ruimtes
verspild weg.

Door ons angstig vanuit Aniara verstuurd
vervaagde onze roep 'Aniara' en loste op.

5

De piloten zijn onverstoorbarder dan wij
en fatalisten van de nieuwste lichte
die alleen door lege ruimte kan zijn gevormd
door schijnbaar onbewogen hypnotische kracht van sterren
op het menselijke zielsverlangen naar geheimzinnigheid.
En de dood past per slot van rekening natuurlijk
in hun schema als een kristalheldere konstante.
Maar toch kun je zien dat zij in het 6e jaar
nu ook de afgrond van angst aanschouwen.

In een onbewaakt ogenblik door mij
die hun gelaatsuitdrukkingen goed beschouwt
licht rouw fosforiserend op
uit hun spiedende ogen.

Bij de vrouwelijke pilot is dat het duidelijkst te zien.
Zij zit vaak in de Mima te staren
en dan is de blik in haar mooie ogen veranderd.
Die kreeg een mysterieuze zweem van vaagheid,
de iris van het oog wordt vol van treurige vonkjes
een hongerig vuur dat zocht naar brandstof
voor geestelijk licht, opdat het licht niet uitdooft.

Ongeveer een jaar geleden zei ze op een keer
dat ze persoonlijk graag zou willen dat wij de bittere pil
van de dood slikken na een afscheidsmaal en dan weg waren.
En velen dachten zoals zij – maar de passagiers
en alle naïeve emigranten aan boord
die nog nauwelijks weten hoe vergeefs alles is geworden,
voor hen heeft de hele bemanning zijn verantwoordelijkheid
en nu is de plicht van de cabine-personeel eeuwig.

6
De Mima logt ons in naar tekenen van leven
her en der verspreid.
Maar waar, daarover zwijgt de Mima in alle talen.
We absorberen sporen, beelden, landschappen, taalfragmenten
die ergens gesproken worden, maar waar?
Onze trouwe Mima doet wat ze kan, en zoekt, zoekt, zoekt.
En haar elektronische werk ontvangt,
elektrolenzen geven een gecodeerd programma
aan autocellen en het focuswerk verzamelt
de tacts van de derde indifferente webe
en beelden en geluiden en geuren stralen
gulle stromen uit.
Maar waar hun bronnen liggen, geen woord.
Dat ligt elders en altijd buiten bereik
van de techniek van Mima en haar receptie.

Zij vist metaforisch haar vis
in andere zeeën dan die wij doorkruisen
haar kosmische vangst metaforisch binnenhalend
van bossen en dalen in onontdekte rijken.

Ik zorg voor de Mima, kalmeer de emigranten
beur ze op met scènes van de verte,
van duizend dingen waarvan geen menselijk oog
heeft kunnen dromen gezien te hebben,
maar de Mima liegt niet
en dat begrijpen de meesten: zij weten dat je een Mima
niet kunt omkopen, zij is onontkoopbaar.

Zij weten dat Mima's intellectuele
En selectronische scherpte in transmissie
drieduizendtachtig keer zo groot is
als de mens vermag als zij de Mima was.
Als voor een altaar gaan ze zitten
telkens als ik binnenkom om de Mima te starten.

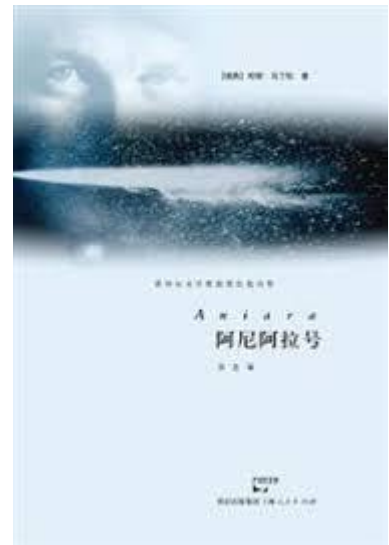
En vaak hoorde ik ze fluisteren:
“Beeld je eens in dat je zoals een Mima bent”.

Dus is het het beste dat de Mima geen gevoelens kent,
Dat trots geen plek heeft in Mima's binnenste,
dat ze gewoontegetrouw beelden en spraken en
geuren levert uit onontdekte landen en
hiervoor zorgt ongevoelig voor vleierij,
veilig voor omkoping, onbewogen voor bewieroking.

Ze let er niet op dat in deze donkere kamer
een sekte van Mima-aanbidders is genesteld
die Mima's voetstuk streelt en bidt
voor advies van de edele Mima,
voor de reis die nu zijn zesde lange jaar ingaat.

Dan plotseling zie ik hoe alles is veranderd.
Hoe al die mensen, al deze emigranten
zich realiseren dat wat eens was, voorbij
is en voorgoed voorbij. En dat de enige wereld
die ons gegeven is deze wereld in Mima is.
En terwijl wij reizen op weg naar een gewisse dood
in ruimtes zonder land en zonder kusten
krijgt de Mima het vermogen om alle zielen te troosten
En ze voor te bereiden en te kalmeren
voor het laatste uur dat men altijd onder
ogen moet zien waar men ook maar verblijft.

© Hanneke Eggels, Charlotte Fridlund. Beesel 2019-2010

Noten:

- 1) Goldonder – ruimtevaartuig
- 2) Gyrospinner – motor die object voortrekt, ong. motor met stabilisator
- 3) Magnetrino – woord verzonden door Martinson
- 4) Dorisvale – woord door Martinson verzonden voor “Aarde”
- 5) Leoniden – meteorenzwerm die vanuit Aarde gezien lijkt te komen vanaf sterrebeeld Leeuw
- 6) Meteorenzwerm – ruimtestenen die komen van versplinterde komeet
- 7) Yko-negen + Sari-tien: voorbeelden van fantasierijk technisch jargon
- 8) De Lier – sterrenbeeld
- 9) Mima: codenaam voor een enorm complex ideeën, voornamelijk de geschiedenis en de herinnerin. Zij, want de Mima, de ingenieus gebouwde kunstmatige intelligentie, is vrouwelijk, is ook in een grotere mate dan de mensheid kan bereiken de ontvangster en uitdeelster van alle menselijk gevoel en emotie.

Literatuur

Alan Swanson: *Een gewijzigde koers. De reizen van Harry Martinson*. In: *Bzzlletin*, Jrg. 23 (1993), p. 64 ev.
Via www.dbnl.nl.

PASADENA, Calif. - NASA's most advanced Mars rover Curiosity has landed on the Red Planet. The one-ton rover, hanging by ropes from a rocket backpack, touched down onto Mars Sunday to end a 36-week flight and begin a two-year investigation.

Niet uit de lucht gevallen....

- Ruimtevaart komt ook bij mij als thema niet zomaar uit de lucht vallen. Bij een IQ-test scoorde ik ooit een 10 voor **ruimtelijk inzicht....**
- Het titelgedicht van mijn tweetalige bundel (2003) 'MIR' (Russisch voor Vrede, Wereld, Gemeenschap) gaat over het Russische ruimtestation **Mir** dat het eerste permanent bewoonde ruimtestation was in een baan om de Aarde.
- het Engelstalige kerstgedicht (2012) over de Marsverkenner '**Curiosity**' staat op de internationale website van de bibliotheek van het Vredespaleis. Zie www.eggels.com
- Met of zonder **ster**.

Omslag van '**Sluier van Europa**' (2002) is van Daniel Apt in Londen. De Poëzieweek – het project dat ik in 1993 aan het ministerie van OCW voorlegde, kwam uit Engeland.

'**Masseurs of Peace**' is opgenomen in het tweetalige '**Nice**' Gedichten/Poetry. Cour de Culture 2017 . Online en in de boekhandel.

Veel leesplezier!

